

**458. A totális állameszme nem lehet egy új kultúra megteremtője
P. Varga László előadása az Emericana szabadegyetemen**

Az Emericana szegedi szervezete által rendezett katolikus szabadegyetemi előadássorozatban csütörtök este P. Varga László budapesti teológiai tanár tartott előadást a „Nacionalizmus és kultúra” címmel. A zsúfolásig megtelt terem közönsége előtt azt fejtegette, hogy a szocializmus volt az első, amely megpróbálta a nemzetközi összefogást megteremteni. Tévedése azonban ott volt, hogy egy ember csak annyiban ember, amennyiben egy nemzetben jut kifejezésre. A modern nacionalizmusnak a megteremtője Jeanne d’Arc volt, aki a haza értékelésére tanította meg az embereket. A mai szocializmus nem ér el az alsóbb néprétegek lelkéhez. A modern nacionalizmus új vallást teremt magának, ahol nincs örök élet, nincsenek tradicionális dogmák, s mégis követői odadobják az életüket, ha kell, mint egykor a keresztény vértanúk. A Népszövetségben, amelyet a nemzetek a határok igazságos megállapítására és az ellentétek kiegyenlítésére teremtettek a legyőzöttek továbbra is legyőzöttek maradtak, és ezek a nemzetek akkor befelé fordultak, magukban keresték és találták meg az erőt, az egységre való törekvést. A nemzet eszményének és lelkének széthullásában a modern nacionalizmus volt az, amely rájött arra, hogy vasmarokkal és új misztikával lehet csak összefogni a szétesett lelkeket. Az eszközök, a forma és a mód megválasztásánál kapcsolódik össze a kultúra a nacionalizmussal. A kultúra örök kérdései merülnek itt fel: lesz-e új kultúra, lesz-e új béke, lesz-e új gazdaság, új alakulás, új világrend ebben az új mítoszban, ebben az új törekvésben? S mit jelent majd ez az új alakulás az egyetemes kereszténység szempontjából? Vajon érvényesülhetnek-e kulturális szempontok ott, ahol a totalitás elve uralkodik, és ahol ez a totalitás azt jelenti, hogy minden emberen rajta van a hatalom keze? Az állam eszmévé, abszolút értékévé válik a totális államban, és ebben az államban új Isten, új hit, új erkölcs és új rituálé jellemez mindent. Az egyik totális államban odáig jutottak, hogy összeszártak 1200 ifjút, akiknél a fiatalság mellett a legfőbb követelmény volt, hogy jóformán írni, olvasni se tudjanak. Húsz könyvet kell nekik megtanulniuk, ebben a húsz könyvben minden benne van, amit ma a fiatalságnak tudnia kell.

Nyilvánvaló – folytatta előadását – hogy így a nacionalizmus nem teremthet új kultúrát, mert törvényei az emberi élet törvényeivel állnak szemben. Az állam nem minden, az állam relatív a hatalom tekintetében, mert az államot az emberek teremtették meg és nem fordítva, és minden állam csak annyit ér, amennyit polgárai együttvéve érnek. Ennek a gondolatnak az ellenkezője az ember lesüllyesztését jelenti. A kultúra csakis az egyéni keresztül nyilatkozhat meg – fejezte be nagy érdeklődéssel kísért előadását P. Varga – a totális állameszme nem lehet egy új kultúra megteremtője.

Délmagyarország XIV. (1938) november 19. 2.oldal